

Sociálna situácia a politický konflikt vysokoškolského študentstva v 30. rokoch 20. storočia

TOMÁŠ ČERNÁK

Kľúčové slová: študentstvo, sociálne otázky, nezamestnanosť, Zväz slovenského študentstva, Univerzita Komenského, politika, akademické spolky

Sociálne zápasy a vôbec celková spoločensko-politická angažovanosť boli charakteristické pre vysokoškolské študentstvo medzivojnového obdobia a tvorili výraznú súčasť života akademikov v ČSR. Vysoký stupeň tejto angažovanosti sa prejavoval tak v českých krajinách, ako aj na Slovensku a študenti si ju na univerzity prinášali už zo stredných škôl, kde pôsobili vzdelávacie krúžky.¹ Oficiálne mali byť tieto krúžky apolitické a stredoškólakom sa politické angažovanie vyslovene zakazovalo, avšak politike sa nedalo vyhnúť ani tam. Študenti tak prichádzali do akademického prostredia politicky vyprofilovaní a ihneď sa zaradili do rôznych táborov a spolkov. Dokladá to aj zaujímavý postreh čerstvej poslucháčky práv Magdy Lokvencovej, ktorý uverejnila v časopise *Šíp* krátko po svojom príchode na Univerzitu Komenského: „Bolo nám povedané, že na politiku máme času dost'. Som tu pol roka, nikto sa ma neopýtal: ako si sa učila, čo si mala zo slovenčiny, z matiky, ale jediné, na čo sú všetci zvedaví, je otázka: akého si politického presvedčenia? T. j.: ľavá či pravá? Osem rokov sa o tom ani nezmieň. Máš času dost' (do kedy?) a potom prvé je – voliť.“²

Realita bola približne taká, ako ju opísala neskoršia manželka Gustáva Husáka. Vtedajší akademici³ doslova žili politikou a s tým súvisiacou spolkovou činnosťou. V medzivojnovom období mala u akademikov angažovanosť neraz väčší priestor ako samotné štúdium. Tieto aktivity sa odohrávali na pôde najrôznejších spolkov a takmer každý vysokoškólak do niektorého z nich patril.⁴ Na tento fakt pôsobilo viacerých faktorov,

¹ Na bratislavskom Československom štátnom reálnom gymnáziu napríklad pôsobil Vlčkov vzdelávaci krúžok, ktorý patril k najaktívnejším v rámci celej ČSR a vyvíjal mimoriadne širokú činnosť. Pozri: JURÁŠ, Štefan. Príspevok k dejinám Vlčkovho krúžku. In *Výročná správa Masarykovho štátneho reálneho gymnázia v Bratislave za školský rok 1929/30*.

² Ďakujem a žalujem. In *Šíp*, roč. 3, č. 7, s. 7.

³ Pod týmto termínom sa myslia študenti vysokých škôl.

⁴ K danej problematike pozri napr.: ČIERNA-LANTAYOVÁ, Dagmar. *Pokrokové študentské hnutie na Slovensku 1918 – 1938*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1974, s. 34-43.

často aj zištných, ale nepochybne tu veľkú úlohu hral určitý idealizmus medzi mládežou, snaha o vytvorenie lepšej a spravodlivejšej spoločnosti či národné uvedomenie.

Akademické spolky a Zväz slovenského študentstva

Tradícia slovenských vysokoškolských spolkov siahala do čias rakúsko-uhorskej monarchie. Vznikali v univerzitných mestách, kde mladí akademici pôsobili a kde sa v rámci mimoškolskej činnosti stretávali, pričom si pomocou spolkovej činnosti upevňovali svoje národné povedomie, pestovali materinský jazyk, literatúru a pod. Asi najznámejším bol v povedomí slovenskej verejnosti spolok Detvan, založený v roku 1882 v Prahe, ktorého členom bol napríklad aj Milan Rastislav Štefánik. Vo Viedni pôsobil Tatran (premenovaný neskôr na Národ), v Budapešti si študenti založili Slovenský spolok a v meste Kluž krúžok Salaš. Niektoré spolky zanikli, iné (Detvan) kontinuálne pôsobili aj po skončení prvej svetovej vojny a vzniku ČSR. Podmienky na vznik nových a rozšírenie pôsobnosti starých spolkov nastali práve v novej republike, čo priaznivo pocítila najmä slovenská mládež.

Na novoutvorenej Univerzite Komenského⁵ sa, prirodzene, mladí poslucháči začali takmer ihneď organizovať, hlavne podľa fakultnej príslušnosti. Fakultné spolky vznikali postupne, podľa toho, ako sa konštituovali i rozširovali jednotlivé fakulty. Ako prvý vznikol spolok Medik, ktorý združoval budúcich lekárov, a po ňom nasledoval Spolok poslucháčov filozofie Ľudovít Štúr. Študenti evanjelickej teológie si utvorili spolok J. M. Hurbana a na právnickej fakulte začal pôsobiť Právnik, ktorý sa stal najväčším fakultným spolkom na Slovensku. Všetky menované spolky boli zastrešené pod Zväzom slovenského študentstva (ZSŠ) a v rámci neho zabezpečoval styk s fakultnými spolkami Zbor fakultných spolkov, v ktorom mali jednotlivé spolky svojich zástupcov. Sám ZSŠ sa konštituoval v roku 1921 a oficiálne bol členom Ústredného zväzu československého študentstva, v ktorého výbore mal aj stáleho zástupcu. V reálnom spolkovom živote si však ZSŠ zachovával nezávislosť (vrátane finančnej) a často si išiel vlastnou cestou.

Okrem fakultných spolkov pôsobili v slovenskom akademickom živote aj krajské spolky, ktoré združovali poslucháčov z rôznych regiónov. Takéto študentské organizácie sa vyskytovali po celom Slovensku a dokonca i v Brne, kde pôsobil spolok Kriváň. Akademici si však vytvorili svoje spolky tiež v Revúcej, Zlatých Moravciach, Kremnici, na Myjave, v Lučenci alebo Spišskej Novej Vsi. Kontakt so ZSŠ zabezpečoval v tomto prípade Zbor krajských spolkov. Spolkov v krajoch bolo oveľa viac ako tých fakultných, veď len v roku 1937 pôsobilo 26 krajských spolkov, ktoré patrili pod ZSŠ a mali riadne schválené

⁵ Univerzita Komenského v Bratislave predstavovala počas prvej ČSR jedinú univerzitu na území Slovenska. Nebola však úplne dobudovaná, čo znamená, že absentovala prírodovedecká fakulta a tiež technické vysoké školstvo.

stanovy i volené výbory.⁶ „Kraje“ sa okrem iného podieľali na rozhodovaní o pridelení krajských alebo okresných štipendií.

Z fakultných a krajských spolkov sa na valných zhromaždeniach ZSŠ volilo vedenie zväzu a členovia jednotlivých komisií. V rámci ZSŠ pôsobila komisia sociálna, kultúrna, vysokoškolská, stredoškolská, finančná, tlačová, zahraničná i ženská a jednotlivé komisie sa ešte členili na odbory (v rámci sociálnej komisie pôsobil napríklad bytový odbor, ktorý sa zaoberal ubytovaním pre študentov). Predsedovia jednotlivých komisií boli zároveň členmi výboru zväzu. Okrem toho existovala na pôde ZSŠ aj dozorná komisia a zmierovací súd. ZSŠ bola výsostne stavovská a oficiálne aj nepolitická organizácia, ktorá mala hájiť záujmy študentov a do politiky sa nemiešať, čo sa však postupom času ukázalo ako nemožné. Vo výbore a komisiách ZSŠ sedeli akademici najrôznejšieho politického presvedčenia, a tak sa dohody hľadali neraz veľmi ťažko.

Prirodzene, študenti si zakladali spolky aj podľa svojej politickej orientácie, resp. pri jednotlivých politických stranách vznikali mládežnícke a študentské organizácie. Tie však nemohli byť členmi ZSŠ a na jeho činnosť mohli vplývať iba nepriamo. Dialo sa tak prostredníctvom členov, ktorí boli súčasne aj členmi fakultných alebo krajských spolkov, a tým mali možnosť kandidovať do vedúcich štruktúr ZSŠ.

Silné pozície tu mali akademici hlásiaci sa k Hlinkovej slovenskej ľudovej strane (HLS), ktorí si založili Ústredie slovenského katolíckeho študentstva. Neskôr bol založený Akademický klub pri HLS, združujúci výhradne vysokoškolákov. Na politickom princípe pôsobilo aj Združenie slovenských agrárnych akademikov organizujúce mladých prívržencov agrárnej strany a Klub národnosocialistických akademikov. Ďalej pri Slovenskej národnej strane (SNS) vznikol Klub slovenských národných akademikov, ktorého členmi boli poslucháči evanjelického vierovyznania, a študenti sociálno-demokratického zmýšľania si utvorili Združenie sociálnodemokratických akademikov.

Pri akademikoch sympatizujúcich s komunistickou ideou to bolo zložitejšie. V roku 1922 vznikla Komunistická študentská frakcia (KOSTUFRA) a jej hlavnou úlohou bola propagácia programu komunistickej strany v radoch študujúcej mládeže. KOSTUFRA sa však konštituovala v Prahe, pričom na Slovensku sa organizácia ľavicového či priamo komunistického študentstva vyvíjala podstatne pomalšie. Jej úlohy do veľkej miery suplovali v prvej polovici 20. rokov davisti a ich pôsobenie medzi slovenskou mládežou.⁷ KOSTUFRA priamo podliehala politike KSČ a jej dogmatickým nariadeniam. Ich výsledkom bolo to, že mladí komunisti sa uzatvárali do svojich skupiniek a izolovali sa od širšieho študentského hnutia. Slovenskí ľavicoví intelektuáli a študenti si tento fakt

⁶ Úplný zoznam všetkých krajských a fakultných spolkov pozri : ČIERNA-LANTAYOVÁ 1974, s. 135-136.

⁷ K danej problematike pozri napr.: PLEVZA, Viliam – PLEVZOVÁ, Vlasta. *Slovenská inteligencia v komunistickom hnutí (1921 – 1938)*. Bratislava : Pravda, 1979.

uvedomovali. Navyše, *Dav* vychádzal nepravidelne, a preto nemohol výraznejšie vplývať na mládež podľa svojich predstáv. V rokoch 1927 – 1928 sa preto z iniciatívy davistov a najmä Vladimíra Clementisa začala príprava na založenie ľavicovo orientovaného spolku, ktorý by združoval nielen študentov komunistov, ale celkovo akademickú mládež ľavicového zamerania.

Spolok socialistických akademikov

Spolok socialistických akademikov bol založený podľa protokolu spísaného na Rektoráte Univerzity Komenského začiatkom októbra 1927 a zakladajúce valné zhromaždenie spolku sa uskutočnilo 30. novembra rovnakého roku, keď schválilo aj stanovky.⁸ Činnosť spolku na univerzitnej pôde povolil Rektorát Univerzity Komenského. Prvé valné zhromaždenie sa konalo ešte predtým, 26. januára 1928, a napriek neschváleniu stanov zo strany štátnych úradov si zvolilo predsedu spolku a členov rady. Do funkcie predsedu bola zvolená Mária Masárová a členom vedenia sa stal aj Vladimír Clementis.

Davisti sa teda podieľali na činnosti spolku, dodávali mu vážnosť a ideove pôsobili na jeho členov. Pre študentov pripravovali najrôznejšie prednášky. Napríklad filozofickú rozpravu o dialektickom materializme, ďalej o študentstve a socializme, ruskej literatúre či o Clementisových cestách po Sovietskom zväze. Samozrejme, spolok bol pod starostlivou pozornosťou policajných úradov, ktoré sa snažili sledovať každú činnosť mladých ľavicárov.⁹ Tí postupne nadviazali kontakty so spolkom maďarských ľavicových študentov v Bratislave, ktorý sa nazýval *Sárló*, čo v preklade znamená kosák.¹⁰ Rovnako spolupracovali s českými ľavicovými intelektuálmi.

Mladí ľavicoví akademici sa v 30. rokoch 20. storočia najväčšou mierou zapojili do boja za zlepšenie sociálneho postavenia slovenského študentstva. Bolo to dané tým, že ľavicové strany najviac akcentovali sociálnu otázku, ktorá tvorila významnú časť ich politickej agendy. Navyše, ľavicoví študenti mohli často na vlastnom príklade vidieť katastrofálne podmienky, v akých museli chudobní študenti žiť. Tento fakt si uvedomovali aj zástupcovia ľudákov, agrárnikov, národných socialistov či národníarov. Pre študentov organizovaných v Spolku socialistických akademikov sa však sociálna otázka stala nosnou a od polovice 30. rokov už išlo o ich primárnu agendu. Naproti tomu pre ľudáckych akademikov bola dominantná slovenská národná otázka a boj za autonómiu Slovenska. Sociálne požiadavky študentstva a jeho zlú situáciu dávali do súvislosti s českou politikou proti Slovensku a vyriešenie študentských otázok videli práve v autonómii Slovenska. Mladí agrárici, sociálni demokrati a národní socialisti stáli od roku 1935 spolu so

⁸ Archív Univerzity Komenského (ďalej UK), fond (ďalej f.) Rektorát UK, D-8, Študentské spolky.

⁹ Slovenský národný archív (ďalej SNA), f. Policajné riaditeľstvo, krabica (ďalej k.) 88.

¹⁰ Hnutie *Sárló* vzniklo v roku 1928 v maďarskom Gombaszegu v tábore ľavicových študentov študujúcich v Prahe, Brne a Bratislave.

študentmi zo Spolku socialistických akademikov na čele ZSŠ, a tak sa tiež spolupodieľali na riešení sociálnych otázok. V ich prípade však nešlo o výsostne primárnu záležitosť.

Boj za sociálne požiadavky študentstva a rozkol v ZSŠ

Sociálne otázky sa mladí ľavičari snažili akcentovať aj na pôde akademických spolkov, z ktorých sa im postupne niektoré podarilo ovládnuť, vrátane ZSŠ. Problém nezamestnanosti absolventov vysokých škôl či ďalšie otázky, na ktoré poukazovali, sa na Slovensku ťahali po celé 30. roky. Vláda sa snažila problém riešiť ašpirantským zákonom, podľa ktorého mohli dostať absolventi vysokých škôl zamestnanie ako ašpiranti. Negatívum uvedeného zákona však spočívalo v tom, že voľných miest bolo málo, a ak sa aj našli, prvé tri mesiace musel ašpirant pracovať zadarmo a ďalšie tri roky len za minimálnu mzdu. Bolo len logické, že v súvislosti s daným zákonom a plánovaným zvyšovaním školských poplatkov i ďalšími nahromadenými problémami pristúpilo študentstvo k protestnému zhromaždeniu.

Uskutočnilo sa 10. mája 1935 a študenti na ňom prijali rezolúciu, ktorá okrem iného žiadala zrušenie ašpirantského zákona, zabezpečenie podpory pre nezamestnanú inteligenciu, navýšenie financií pre školstvo, dotácie na prázdninovú starostlivosť, vybudovanie slovenského vysokého technického školstva a pod. Konkrétne návrhy, odkiaľ na to všetko vziať financie, ale nepriniesli. V prípade nesplnenia ich požiadaviek pohrozili štrajkom.¹¹ Akcia mala veľký ohlas v celej čs. tlači a možno i vďaka podpore verejnej mienky sa skončila úspešne. Nešlo však o úspech jednoznačný, pretože sa sprísnilo podmienky pri rozhodovaní o oslobodení od školských poplatkov.

V súlade s požiadavkami študentstva sa vyslovila aj ľudácka tlač, ktorá akcentovala aj ďalšie jeho problémy. Denník *Slovák* apeloval na rodičov študentov, aby nedali hlas centralistickým stranám, pretože tie vraj nevedeli odstrániť nezamestnanosť absolventov stredných a vysokých škôl, ktorí tak boli odkázaní stále na pomoc rodičov. Rovnako výzva odsúdila ašpirantský zákon a v tomto bode bola zhoda naprieč celým študentským politickým spektrom.¹² Orgán HSLŠ tiež kritizoval pomery v školstve a najmä pomery vládnuce pod ministrom školstva a národnej osvety Ivanom Dérerom. Ľudáci ho odsudzovali za straníckosť a preferovanie sociálnych demokratov do funkcií. Praktické návrhy, ako situáciu zmeniť, však nepriniesli ani oni.

¹¹ Gustáv Husák na publikoval na margo možného štrajku článok v časopise *Šíp*: Generálna študentská stávka bude odpoveďou na zvýšenie kolejného. In *Šíp*, roč. 2, č. 8-10, s. 1-2. Husák v článku okrem iného napísal: „Uvedomujeme si rámeč, v ktorom sa okliešťovanie práv chudobného študentstva deje: je to zbedačovanie pracujúcich vrstiev. Sú nám jasné príčiny, pre ktoré kultúrny rozvoj je brzdený: systém budovaný na súkromnom zisku a jeho rozvrátený daný stav. A východisko sa ponúka: boj po boku pracujúcej triedy za sociálne spravodlivejšie spoločenské zriadenie.“ Husák teda v článku spojil oprávnené požiadavky študentstva s komunistickou ideológiou.

¹² *Slovák*, 1935, roč. 17, č. 106, s. 3, 9. máj 1935.

Autonomistickí študenti (fakultné spolky Medik, Ľudovít Štúr a J. M. Hurban) ale vydali vyhlásenie pred plánovaným protestným študentským zhromaždením, od ktorého sa dištancovali, keďže vraj ide o akciu jednotlivcov zo ZSŠ.¹³ Predstavitelia týchto fakultných spolkov boli dokonca za rektorom i dekanmi fakúlt, aby sa tohto zhromaždenia nezúčastnili. Niektoré fakultné spolky vyzvali študentstvo na neúčast'. Autonomisti argumentovali tým, že chceli zorganizovať jedno veľké spoločné protestné zhromaždenie, ale až po voľbách, aby nemohlo byť politicky zneužitú. Rovnako sa chceli zapojiť do celoštátnych protestných akcií v súčinnosti so študentmi z Čiech a Moravy. Podľa autonomistov bolo vedenie ZSŠ zvolené ilegálne a nemalo právo hovoriť v mene všetkých slovenských študentov.

Protestná manifestácia mala podľa článku v denníku *Slovák* politický charakter, bola zorganizovaná bez fakultných spolkov a mnohí študenti vraj boli o celej akcii nesprávne informovaní. Z uvedeného je evidentné, že sa do zápasu o objektívne požiadavky vysokoškolského študentstva zapojila politika a predvolebný boj. Treba si totiž uvedomiť, že len niekoľko dní po protestnom študentskom zhromaždení sa v ČSR uskutočnili parlamentné voľby. Zhromaždenie preto nevyhnutne predstavovalo aj politickú arénu, kde si súperiace strany chceli ešte na poslednú chvíľu zabezpečiť hlasy vo voľbách. Ďalším dôvodom správania sa autonomistov boli udalosti odohrávané sa na XIV. valnom zhromaždení ZSŠ, ktoré sa uskutočnilo v dňoch 23. – 26. februára 1935. Práve na tomto zhromaždení ovládla zväz koalícia agrárnikov a socialistov (sociálni demokrati a komunisti), ktorí sa nazvali Blok pokrokového a demokratického študentstva.

Priebeh valného zhromaždenia bol skutočne veľmi búrlivý, autonomisti na protest proti jeho priebehu opustili miestnosť a následne podali na policajné riaditeľstvo sťažnosť proti výsledkom hlasovania.¹⁴ Argumentovali, že počet tých, ktorí zasadanie opustili, presiahol jednu tretinu, a preto mal byť podľa stanov ZSŠ ďalší priebeh zhromaždenia neplatný, a tým aj neplatná voľba nového výboru zväzu.¹⁵ Teraz už bolo úplne jasné, že vo ZSŠ sa vytvorili dva politické tábory, ktoré zviadli proti sebe boj o ovládnutie zväzu. Socialisti a agrárnici neuznali námietky autonomistov a valné zhromaždenie považovali i naďalej za uznášaniaschopné. Ak sa pozrieme na menoslov celého výboru ZSŠ zvoleného na XIV. valnom zhromaždení (Jozef Šoltész, Andrej Lantay, Ján Púll, Gustáv Husák, Viera Úlehlová, Ernest Sýkora a ďalší), je hneď jasné, že zväz ovládla zeleno-červená koalícia a najmä socialisti. Novú náplň logicky dostal aj časopis ZSŠ *Svojet'*, čím bol novému vedeniu umožnený výraznejší vplyv na mládež.

¹³ *Slovák*, 1935, roč. 17, č. 106, s. 10, 9. máj 1935.

¹⁴ SNA, f. Policajné riaditeľstvo, šk. č. 88. Sťažnosť proti uzneseniam a priebehu XIV. valného zhromaždenia ZSŠ v Bratislave.

¹⁵ Tamže. Zápisnica z XIV. valného zhromaždenia ZSŠ.

Orgán HSLŠ *Slovák* reagoval na tieto udalosti článkom s názvom *Komunisti do zväzu slovenského študentstva*, v ktorom okrem iného napadol aj bývalého predsedu ZŠ Michala Múdreho.¹⁶ Podľa *Slováka* mal spolupracovať s komunistami. Pre Múdreho išlo o pomerne nepríjemnú záležitosť, keďže čerstvo pracoval ako kancelársky pomocník na Prezídium Krajinského úradu v Bratislave. V článku bol menovite uvádzaný aj Gustáv Husák ako názorný príklad prenikania komunistov do ZŠ.¹⁷ Bol to práve Husák, s ktorého menom sa však v druhej polovici 30. rokov najviac spájal boj za lepšie postavenie slovenského študentstva a sociálne otázky vôbec. Jeho prácu na tomto úseku akademického života rešpektovali aj jeho politickí oponenti, ktorí ho inak v tlači vôbec nešetřili. Rovnako sa s Husákom spájal i úspešne dotiahnutý boj za zriadenie vysokého technického školstva na Slovensku.

Husákove pokusy o zlepšenie sociálnej situácie vysokoškolákov v Bratislave

Gustáv Husák bol na XIV. valnom zhromaždení ZŠ zvolený do funkcie predsedu sociálnej komisie (okrem toho bol tiež tajomníkom *Zboru pre sociálnu starostlivosť*).¹⁸ V tom období boli veľké problémy napríklad s ubytovaním študentov, keďže v Bratislave fungoval iba katolícky internát Svoradov, ešte nie úplne dokončený internát Lafranconi a jeden dievčenský internát. Ak mladý mimobratislavský poslucháč nedostal miesto na internáte, bol odkázaný už iba na privátne ubytovanie, ktoré však bolo niekoľkonásobne drahšie a málokto si ho mohol dovoliť. Ďalším problémom bolo vysoké školné, málo pridelovaných štipendií, zlý zdravotný stav študentov, nemožnosť uplatniť sa po ukončení štúdia a pod. V snahe analyzovať a zmeniť ťažkú situáciu sociálne slabšieho študentstva prišiel Husák spoločne s kolegami v sociálnej komisii na zaujímavú myšlienku: vypracovať dotazník s cieľom zistiť skutočné sociálne postavenie vysokoškolákov v Bratislave.

Husák sa totiž potreboval oprieť o jasné fakty, ak chcel žiadať zvýšenie finančných prostriedkov na sociálnu činnosť. V liste akademickému senátu dokonca požadoval, aby senát odsúhlasil nariadenie, podľa ktorého každý študent pri zápise do letného semestra školského roka 1935/36 si povinne musí kúpiť informačnú brožúrku ZŠ v cene štyroch korún a taktiež jeden dotazník o sociálnych pomeroch v cene päťdesiat halierov.¹⁹ Vyplnenie dotazníka malo byť pre vysokoškolákov povinné. Dotazník pozostával zo 40 otázok rôzneho druhu. Sociálnu komisiu zaujímalo predovšetkým ubytovanie študentov a jeho kvalita, dochádzka do školy (akým spôsobom cestujú mimobratislavskí študenti na prednášky, či vlakom, alebo pešo), ďalej otázka stravovania (ako často za deň sa

¹⁶ *Slovák*, 1935, roč. 17, č. 45, s. 2, 23. február 1935.

¹⁷ Tamže.

¹⁸ SNA, f. Policajné riaditeľstvo, k. 88. Zápisnica z XIV. valného zhromaždenia ZŠ.

¹⁹ Archív UK, f. Rektorát UK, D-8.

študenti stravujú a či do sýta, alebo nie), ošatenia a pod. Pri šatstve a obuvi otázky smerovali do takých podrobností, ktoré sa týkali spodnej bielizne.

V ďalšej časti dotazníka sa nachádzali otázky týkajúce sa zárobkov a výdavkov študentov. Teda či sú nútení popri štúdiu si privyrábať, kde a za koľko pracujú, a či ide zamestnanie na úkor štúdia. Ďalej, v ktorej oblasti majú najväčšie výdavky a či dokážu zo svojho príjmu vyjsť. Otázky sa týkali aj finančnej podpory od rodiny alebo inej osoby. Posledná časť dotazníka sa zaoberala súkromným životom študentov. Otázky smerovali na mimoškolské aktivity, ako napríklad na kultúru (návšteva divadelných predstavení, kina alebo iných spoločenských podujatí), šport (ako často a ktorým druhom športov sa venujú), ale aj na zdravotný stav. Členov sociálnej komisie zaujímalo, aké choroby študent prekonal a či mali súvis s jeho sociálnym postavením. Jedna z posledných otázok sa týkala znalosti cudzích jazykov.²⁰

Otázky kladené v dotazníku dotvárajú obraz o slovenskom vysokoškolskom študentstve v 30. rokoch 20. storočia a jeho každodenných starostiach. Bolo úplne bežné, že i nie celkom chudobní akademici mali popri náročnom štúdiu zamestnanie alebo si inak privyrábali na živobytie. Mnohí poslucháči sa museli uskromniť aj v rámci stravovania či ošatenia a bývali v nevyhovujúcich podmienkach. Z tohto dôvodu organizoval Husák ako predseda sociálnej komisie i ošacovaciú akciu pre najviac chudobných poslucháčov. K ďalším jeho aktivitám na sociálnom poli patrilo vyjednávanie o štipendiách či odpustení, alebo znížení internátnych poplatkov. Študenti sa totiž dlhodobo sťažovali na problematický prístup k rôznym štipendiám, resp. že pre potreby slovenských študentov je pridelených oveľa menej financií, než by im podľa percentuálneho podielu patrilo. Rovnako sa študentstvo búrilo proti zvyšovaniu školských poplatkov či spomínanému ašpirantskému zákonu.

Z dotazníkov vyšlo najavo, že podiel študujúcej mládeže pochádzajúcej z roľníckych alebo robotníckych rodín, ktorých bolo v tom čase na Slovensku najviac, predstavoval iba 16,8 % poslucháčov.²¹ Z toho pramenil i menší podiel študentov slovenskej národnosti na vysokých školách. Stále citeľne chýbala mladá slovenská inteligencia, a ak už aj bola, mala veľké problémy so zamestnaním.

Z prieskumu medzi študentstvom tiež vyplynulo, že až 34 % poslucháčov trpelo nejakou chorobou, a to vrátane „choroby chudobných“ – tuberkulózy. Pri ZSŠ fungoval tiež Zdravotný ústav študentský, ktorého podpredsedom bol do mája 1936 práve Husák. V rámci sociálnej komisie pracoval aj zdravotný odbor, úzko spolupracujúci a prepojený so zdravotným ústavom. Obe ustanovizne vymáhali pre študentov zľavy v sanatóriách

²⁰ Archív UK, f. Rektorát UK, D-8.

²¹ Tamže, Študentské spolky, Výročná správa ZSŠ za rok 1936.

a ozdravovniach a vôbec sa snažili riešiť túto problematiku. Husák zorganizoval v tomto smere v novembri 1935 prednášku Dr. Ivana Hála *Zdravotné pomery na Slovensku a ich sociálne pozadie*.²²

Do činnosti sociálnej komisie patrila i činnosť Štefánikovho podporného fondu, ktorý pôsobil pri ZSŠ a mal na starosti podporu slovenského vysokoškolského študentstva. Táto podpora mohla byť rôzna – finančná vo forme krátkodobých alebo dlhodobých pôžičiek, vo výnimočných prípadoch aj darov, alebo podpora rôznych sociálnych projektov (ošacovacia akcia, letné tábory pre študentstvo a pod.). Husák vykonával funkciu tajomníka Štefánikovho podporného spolku a bol členom jeho kuratória. Práca v podpornom spolku sa v podstate prelínala s prácou v sociálnej komisii, pričom spolok bol vytvorený najmä z dôvodu, aby rozdeľoval prostriedky pre študentov, ktorí to naozaj potrebovali. Čo sa týka ošacovacej akcie, sociálna komisia pod Husákovým vedením rozoslala asi 450 žiadostí o finančnú podporu rôznym úradom, bankám, politikom a pod. Odozva však bola slabá a v roku 1935 sa podarilo vyzbierať iba 23 500 Kč.²³

Politický boj v študentskom hnutí: Blok vz. autonomisti

V dňoch 27. – 29. februára 1936 sa uskutočnilo XV. valné zhromaždenie ZSŠ a Blok na ňom opätovne získal vo výbore väčšinu. Predsedom zväzu sa stal agrárnik Michal Ňukovič, podpredsedom Andrej Lantay a prvým tajomníkom Gustáv Husák.²⁴ Autonomisti mali približne o polovicu menšie zastúpenie. Dôležité však bolo, že toto valné zhromaždenie nemalo taký búrlivý priebeh ako rok predtým a všetky strany sa dohodli na pomernom zastúpení. Nastolila sa tu tiež potreba zvolania zjazdu mladej slovenskej generácie, čo malo byť akési pokračovanie zjazdu z roku 1932 v Trenčianskych Tepliciach. Pravdou totiž bolo, že mladých ľudí na Slovensku, odhliadnuc od ich politického presvedčenia, trápili rovnaké problémy, najmä sociálne, ktoré sa museli neodkladne riešiť. Medzi mladou slovenskou generáciou vládla tiež nespokojnosť s postavením Slovenska v ČSR a odmietala oficiálnu ideológiu čechoslovakizmu. Navonok to vyzeralo, že začína vzorná spolupráca Bloku a autonomistov za spoločné ciele. O pár mesiacov však už bolo všetko inak.

Len dva mesiace po voľbách sa vďaka študentom udiala v Bratislave akcia, ktorá na niekoľko týždňov vzbudila záujem celej čs. tlače a treba povedať, že nie v pozitívnom zmysle. V dňoch 23. – 26. apríla 1936 usporiadal ZSŠ oslavy stého výročia výstupu štúrovcov na Devín, čo mala byť spoločná akcia celého slovenského študentstva. Záštitu nad podujatím prevzal rektorát univerzity, o čom ho listom požiadali predseda ZSŠ Ňukovič

²² ČIERNA-LANTAYOVÁ 1974, s. 83.

²³ Tamže.

²⁴ SNA, f. Policajné riaditeľstvo, k. 88. Zápisnica z XV. valného zhromaždenia ZSŠ.

a tajomník Husák.²⁵ V sobotu 25. apríla sa uskutočnila v bratislavskej Redute slávnostná akadémia a o deň neskôr sa zorganizoval po vzore štúrovcov výlet na Devín. Práve v tom čase prebiehalo v kinách Tatra a Metropol premietanie francúzskeho filmu *Golem*, čo vzbudilo nevôľu ľudáckych študentov, ktorí proti filmu zorganizovali trojdňové demonštrácie. Tie sa nezaobišli bez protižidovských výtržností. Niektorým Židom v podhradí dokonca študenti vybili okná. Do ulíc proti ľudákovi vyšli ľavičiarci a pri ich vzájomnom strete musela zasahovať polícia.²⁶

Priamy účastník týchto študentských demonštrácií Ladislav Šimovič o tzv. golemiáde s odstupom rokov povedal: „Pamätám si, že keď ľudácki študenti organizovali výlet na Devín, tak po návrate tiahli bratislavskými ulicami s takými supernacionalistickými heslami, ktoré sa v poslednej fáze zmenili na antisemitské. Najmä proti filmom a pesničkám Voskovca a Wericha. My sme sa tiež dali dokopy – komunisti, sociálni demokrati, národní socialisti či ľaví agrárci – a všetci jednotne vystúpili proti ľudákovi. Policajti nás potom rozháňali a ako si spomínam, mali sme taktiku, že po vyhnaní od národného múzea alebo národného divadla policajtmu sme sa znova stretli pri univerzite a opäť sa naháňali s ľudákmi až k redakcii Slováka. Musím povedať, že to bolo dosť ostré.“²⁷

Ľavicoví študenti následne zorganizovali protestné zhromaždenia, na ktorých sa zúčastnili aj radoví prívrženci komunistov i sociálnych demokratov. Okrem iných na nich s prejavom vystúpil aj Gustáv Husák a od protižidovských demonštrácií sa oficiálne dištancoval i predseda ZSŠ Jozef Šoltész. Uviedol, že celá akcia bola iniciovaná len určitou časťou študentstva a treba za tým vidieť politický ťah.²⁸ Bolo len logické, že vzťahy medzi obojma táborom vo výbore ZSŠ sa po týchto udalostiach opätovne zhoršili a postupom času sa polarizácia čoraz viac vyostrovala. Poslucháčom združeným v SSA sa práve v tomto čase nepodarilo udržať pri živote časopis *Šíp*, ktorý pre finančné ťažkosti zanikol v apríli 1936. Husák a spol. však naďalej publikovali svoje názory na stránkach *Davu*, *Slovenských zvestí* alebo *Ľudového denníka* a, samozrejme, vo *Svojetí*.

Od golemiády prešiel len mesiac a v Bratislave sa konala ďalšia demonštrácia študentstva, ktorá mala tentoraz aj sociálny podtón. Akademici protestovali proti zákonu, ktorý predlžoval advokátsku koncipientsku prax z piatich rokov na šesť. Tento krok ale podľa protestujúcich žiadnym spôsobom neriešil nezamestnanosť študentstva a len naďalej predlžoval agóniu. Študentov podporil aj poslanec za KSČ Vladimír Clementis, ktorý proti zákonu vystúpil 26. mája 1936 na pôde parlamentu.²⁹ O deň skôr sa v Bratislave

²⁵ Archív UK, f. Rektorát UK, D-8.

²⁶ Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov XII b. Slováci vo víre tridsiatych rokov. Druhé desaťročie Československej republiky. Ed. Róbert Letz. Bratislava : Literárne informačné centrum, 2014, s. 155-157.

²⁷ Citované na základe rozhovoru autora s Ladislavom Šimovičom zo dňa 30. 8. 2010.

²⁸ ČIERNA- LANTAYOVÁ 1974, s. 110.

²⁹ <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/047schuz/s047004.htm> (posledný náhľad 1. 9. 2015)

konalo manifestačné zhromaždenie organizované ZŠŠ, ktorého sa okrem študentov zúčastnil rektor Univerzity Komenského Bohuslav Polák a zástupcovia politických strán. Na zhromaždení prehovoril aj Husák (predniesol prejav pod názvom *O sociálnom postavení slovenského študentstva*) a dokonca i Andrej Hlinka.³⁰ Študenti tiež protestovali proti plánovanému zvyšovaniu školských poplatkov o 100 %, čím sa podľa nich malo stať štúdium na vysokej škole privilegiom bohatých.

Na rovnakom zhromaždení predniesla prejav s názvom *Za slovenské študentky* aj predsedníčka ženskej komisie ZŠŠ Magda Lokvencová. Svoje vystúpenie dotýkajúce sa do veľkej miery sociálneho postavenia študentiek zhrnula do niekoľkých, podľa nej najpalčivejších bodov. Prvým boli ťažkosti pri hľadaní zamestnania pre vyštudované ženy, druhým neustále pretrvávajúce predsudky, a to aj z radov kolegov študentov, pričom doslova povedala, že „*veľká časť slovenského študentstva naše problémy nechápe.*“³¹ Treťou problémom bola samotná sociálna situácia študentiek, ktoré boli ubytované v absolútne nevyhovujúcich priestoroch. Dievčenský internát totiž nespĺňal ani základné hygienické normy. Lokvencová sa snažila všetky tieto záležitosti podľa možností riešiť, ale nie vždy nachádzala u kompetentných pochopenie.

Za dobudovanie slovenského vysokého školstva

Na Slovensku pôsobilo v druhej polovici 30. rokov aj hnutie, ktoré bojovalo za dobudovanie slovenského vysokého školstva. Táto problematika mala aj svoj sociálny obsah a ako jedna z mála zjednocovala slovenské študentstvo naprieč politickým spektrom. V rámci Univerzity Komenského fungovala v medzivojnovom období iba Lekárska, Právnická, Filozofická a Bohoslovecká fakulta (katolícka i evanjelická). Na Slovensku však úplne absentovalo technické a prírodovedné školstvo, čo malo na celkový rozvoj východnej časti ČSR negatívne dôsledky. Ak mal mladý človek po ukončení gymnázia ambíciu ísť študovať napríklad technický smer, musel sa zapísať na príslušnú vysokú školu buď v Čechách, alebo mimo územia ČSR. Tým, samozrejme, narastali finančné náklady celého štúdia a nie každý si ich mohol dovoliť. V jednom rozhovore zo začiatku 60. rokov sám Husák spomenul, že pôvodne chcel študovať technický smer, ale finančná situácia ho prinútila zostať v Bratislave a zapísať sa na právo.³²

Daný stav začal byť neúnosný v polovici 30. rokov, keď sa zintenzívnilo hnutie za dobudovanie slovenských vysokých škôl a táto požiadavka sa objavovala prakticky na

³⁰ Podľa článku v denníku *Slovák* mal byť Andrej Hlinka študentmi nadšene prijatý. Komunistické *Slovenské zvesti* však 27. mája 1936 priniesli správu presne v opačnom tóne, podľa ktorej mal Hlinkov prejav vyvolať pobúrenie medzi pokrokovými študentmi. Orgán HSLES tiež uviedol, že jedine ich strana dokáže naplno hájiť sociálne práva študentov. Reálne kroky podniknuté na zlepšenie tejto situácie už článok neuvádzal. Pozri: *Slovák*, 1936, roč. 18, č. 121, s. 3, 27. mája 1936

³¹ Archív UK, fond Rektorát UK, D-8, Študentské spolky, *Výročná správa ZŠŠ za rok 1936*.

³² *Technika*, 1963, roč. 6, s. 1, 28. 10. 1963.

všetkých študentských zhromaždeniach. O potrebe technického a prírodovedného smeru sa však hovorilo ihneď po vzniku Univerzity Komenského. Vtedy bol vládou daný príslub, že sa dobudovanie univerzity v krátkom časovom horizonte vyrieši. Vláda však pätnásť rokov neprišla so žiadnym riešením, čo zapríčinilo veľkú nespokojnosť v študentskom hnutí a v slovenskej verejnosti vôbec. Zápas o dobudovanie vysokého školstva na Slovensku sa preto stal širokou politicko-hospodársko-kultúrnou akciou. Svojím spôsobom predstavovala tiež boj proti ideológii čechoslovakizmu a predstave, že Slovensko má byť agrárnym prívieskom republiky, ktoré technické školstvo v podstate nepotrebuje.

Najaktívnejším iniciátorom zápasu o techniku bolo teda slovenské študentstvo. Schôdza, na ktorej by sa vytvoril akčný výbor, sa pripravovala na 20. januára 1936, ale v tomto termíne sa ju nepodarilo uskutočniť. Náhradný dátum bol preto stanovený na piatok 3. apríla a miestom konania sa stala klubová miestnosť ZŠ v kaviarni *Metropol* na Špitálskej ulici v Bratislave.³³ Okrem vytvorenia akčného výboru sa mali na stretnutí tiež konkretizovať najbližšie úlohy a akcie pre všetkých zainteresovaných. S konaním takéhoto stretnutia súhlasili aj členovia Klubu inžinierov Slovákov, ktorí schôdzu nadšene podporili. Porada sa tak konala za účasti akademických, hospodárskych i štátnych organizácií a celú akciu pozorne sledovali aj osobnosti technickej inteligencie. Profesor Juraj Hronec, vedúca osobnosť boja za dobudovanie slovenského vysokého školstva, musel však na schôdzi s poľutovaním konštatovať, že poslanci, ich parlamentné kluby a tiež krajinský výbor neprejavili o schôdzu záujem a svojich zástupcov na podujatie nevyslali (paradoxne s výnimkou KSČ a HSLS). Členom výboru sa za študentov stal Gustáv Husák.

Husák spoločne s ďalšími členmi výboru pripravili na nedeľu 17. mája 1936 podujatie pod názvom *Deň slovenských vysokých škôl*. Dva dni predtým mu predchádzala veľká študentská manifestácia v Bratislave. Jej oficiálna časť sa konala v aule Univerzity Komenského, kde za študentstvo prehovoril Gustáv Husák. Okrem neho mal prejav i Juraj Hronec, rektor univerzity Bohuslav Polák, predstavitelia mesta Bratislavy, ďalej predstavitelia kultúrnych a hospodárskych organizácií a tiež politických strán. Manifestácia potom pokračovala v uliciach Bratislavy a poukázala na jednotný postoj politických strán v otázke dobudovania slovenských vysokých škôl. Podobné akcie sa uskutočnili 17. mája aj v iných mestách Slovenska. Treba spomenúť napríklad zhromaždenie v Košiciach, Liptovskom Mikuláši, Spišskej Novej Vsi, Zvolene či Brezovej pod Bradlom.

Nie všade sa podarilo zorganizovať zhromaždenia bez problémov. Husák kritizoval najmä nepružnosť niektorých krajských študentských spolkov.³⁴ Problémom slovenského školstva sa však takmer denne venovala vtedajšia tlač, vrátane časopisov a revue.

³³ Archív Slovenskej technickej univerzity, osobný fond Juraja Hronca.

³⁴ Archív UK, fond Rektorát UK, D-8, Študentské spolky, Výročná správa ZŠS za rok 1936.

Týmto spôsobom sa podarilo členom Akčného výboru vytvoriť na kompetentné inštitúcie, povedané dnešnými slovami, silný mediálny tlak. Práve po takomto tlaku volal Husák hneď na začiatku svojho pôsobenia, keď ho výbor ZSŠ poveril angažovaním sa v otázke slovenských vysokých škôl, uvedomujúc si, aký veľký vplyv môže mať tlač.

Pri otázke samotného dobudovania vysokého školstva na Slovensku vládla medzi študentstvom jednota. Ako problém sa však javili praktické otázky. Veľmi rýchlo sa totiž ukázalo, že celkové dobudovanie je z finančných dôvodov nereálne a celá akcia sa zredukovala na zápas o technické vysoké školstvo. To znova vzbudilo politické vášne, najmä zo strany HSLS, ktorá z toho obviňovala českú politickú reprezentáciu. Ani v otázke sídla budúcej vysokej školy nevládla jednota. Hovorilo sa o Bratislave, strednom Slovensku, ale najmä o Košiciach. Tie boli silno presadzované najmä vládnymi stranami. Na veľkú nejednotnosť upozorňoval aj Husák, ktorý si veľmi dobre uvedomoval, že to môže byť vážnou prekážkou na ceste ku konečnému cieľu. Dokonca uviedol, že pár študentských organizácií v krajoch na jeho podnety a výzvy vo veci vybudovania techniky ani len nereagovalo.³⁵ Trenice však spôsobovala tiež skutočnosť, že mnohé študentské spolky boli pod silným vplyvom politických strán a podľa toho sa aj odvíjali ich názory.

Ministerská rada nakoniec schválila 30. apríla 1937 osnovu zákona o zriadení Vysokej školy technickej a predložila ju na rokovanie Národnému zhromaždeniu. Následne sa zákon prerokovával v pléne a v parlamentných výboroch. O technike sa rokovalo v kultúrnom i rozpočtovom výbore a oboch komorách parlamentu, teda v Poslaneckej snemovni a Senáte. Všade prebehla emotívna diskusia a možno povedať, že väčšina slovenských poslancov považovala predložený zákon za nedostačujúci. Napriek tomu profesor Hronec odporúčal poslancom zákon akceptovať a hlasovať zaň. Najbúrlivejšia diskusia prebehla v Poslaneckej snemovni, kde okrem komunistických poslancov Vladimíra Clementisa a Viliama Širokého vystúpili aj zástupcovia nemeckej (Ludwig Eichholz) a maďarskej menšiny (János Eszterházy a Andor Jarros), ktorí v prvom rade protestovali proti obmedzovaniu nemeckých škôl, resp. žiadali založenie maďarskej univerzity.³⁶ Poslanci za HSLS zaútočili proti českým politikom, ktorým vyčítali dlhoročné zanedbávanie slovenského školstva.

K samotnému hlasovaniu sa pristúpilo 8. júna 1937 a predložený návrh zákona bol prijatý väčšinou prítomných poslancov, pričom zákon podpísal prezident republiky, premiér a minister školstva a národnej osvety 25. júna 1937. Tento dátum sa dodnes považuje za vznik Vysokej školy technickej. Jej začiatky do veľkej miery skomplikovala politická situácia v strednej Európe, keďže slávnostné otvorenie bolo naplánované na 30. október

³⁵ Tamže.

³⁶ Celý priebeh diskusie pozri: <http://www.psp.cz/eknih/1935ns/ps/stenprot/100schuz/s100001.htm> (posledný náhľad 1. 9. 2015).

1938 v Košiciach. Tie pripadli Maďarsku, a preto musela byť technika doslova evakuovaná najprv do Prešova a potom do Martina.

Koniec 30. rokov bol v každom smere búrlivý, čo sa prejavilo aj v študentskom hnutí. Hlinkova strana vyšla v roku 1937 s heslom na *Slovensku po slovensky*, ktoré malo symbolizovať nielen samotný boj za dôsledné uplatnenie slovenského jazyka, ale hlavne boj za autonómiu. Priamo úmerne s tým sa začal aktívne prejavovať aj Klub akademikov HSLŠ. Organizovali demonštrácie, pričom zvlášť veľká sa uskutočnila v novembri 1937 po čechoslovakisticky ladenej prednáške prof. Peška o jazykovej otázke. Prednáška a najmä následný zákaz diskusie vyvolali medzi ľudáckymi študentmi pobúrenie, ktoré vyústilo do pochodu po bratislavských uliciach. Len o pár dní neskôr sa konalo v SND predstavenie hry Maxima Gorkého za účasti sovietskeho konzula z Prahy i sovietskeho vyslanca z Viedne. Zároveň sa v tom čase konalo spoločné zasadnutie Spolku socialistických akademikov, sociálnodemokratických i národnosocialistických študentov. Ľudácki akademici sa chystali narušiť obe akcie. Ľavicoví študenti nezostali svojim protivníkom nič dlžní, začali sa mobilizovať a spoločne za skandovania proti ľudáckych hesiel pochodovali pred budovu SND. Pred divadlom potom k zhromaždeným prehovoril Gustáv Husák.

Husák v prejave odsúdil ľudácke akcie aj celkovú politiku HSLŠ a najmä aktivity ľudáckych akademikov. Po ňom prehovoril zástupca sociálnodemokratických študentov Ján Čech. Zhromaždenie sa následne presunulo, resp. polícia ho vytlačila na nábrežie Dunaja, kde sa zase ujal slova poslanec za KSČ Vladimír Clementis. Obsah jeho slov približne vyznel v tom zmysle, že pokroková slovenská verejnosť nikdy nepripustí, aby sa oprávnené slovenské národné požiadavky stali zámienkou na útoky proti národnostným menšinám a dôvodom na vyvolávanie šovinistickej nenávisťi.³⁷ Celá demonštrácia sa tak zmenila na politickú manifestáciu KSČ a sociálnej demokracie. Bolo jasné, že nasledujúci rok 1938 nebude o nič pokojnejší a že vzájomné konflikty oboch táborov sa ešte viac vystupňujú.

Už začiatkom roka 1938 prišla Hlinkova strana s heslom „*V jubilejnom roku do útoku*“, ktoré malo symbolizovať boj za autonómiu Slovenska. HSLŠ taktiež plánovala jubilejné oslavy 20. výročia podpísania Pittsburskej dohody, čo len vystupňovalo aktivitu ľudáckych akademikov a analogicky i protiakcie ľavicových študentov. Z iniciatívy členov DAV-u došlo už koncom februára k zorganizovaniu diskusného večera bratislavských mládežníckych organizácií, ktorý sa mal týkať tematiky nebezpečenstva fašizmu pre ČSR. Diskusného večera sa zúčastnili aj zástupcovia Spolku socialistických akademikov a Zväzu slovenskej mládeže. Sociálne otázky sa logicky vplyvom týchto udalostí dostali do úzadia a akcentované boli úplne iné problémy. Akademici z radov autonomistov ešte

³⁷ ČIERNA-LANTAYOVÁ 1974, s. 121.

viac vystupňovali akcie za dosiahnutie autonómie Slovenska a pre ich protivníkov z tábora komunistov, sociálnych demokratov, agrárnikov či národných socialistov boli zase prioritné otázky obrany republiky a boj proti rozpínavosti fašizmu. Vysoká politika a celkové dianie v celom stredoeurópskom priestore dramaticky zasiahli nielen do života študentov, ale aj do života spoločnosti vôbec.

Záver

Študentskému hnutiu sa napriek všetkým prekážkam podarilo od polovice 30. rokov najprv rozprúdiť diskusiu a následne sa aj aktívne podieľať na snahách o dobudovanie slovenského vysokého školstva. Vytvorenie technického vysokého školstva na Slovensku možno pokladať z hľadiska ďalšieho rozvoja Slovenska za najväčší úspech. Napriek tomu, že sa v tomto bode zrodil kompromis, keďže nešlo o celkové dobudovanie (stále absentovala prírodovedecká fakulta). Rovnako sa funkcionárom ZSŠ podarilo docieľiť zrušenie návrhu na zvýšenie internátnych poplatkov či prostredníctvom ošacovacej akcie a rôznych iných akcií zdravotného charakteru pomôcť najchudobnejším a chorľavým študentom.

Celkové zlepšenie podmienok pre vysokoškolákov v Bratislave sa však dosiahnuť nepodarilo. To znamená, že neustále vládol nedostatok ubytovacích kapacít v internátoch, všetky finančné výdavky spojené so štúdiom boli naďalej pomerne vysoké, počet štipendií stále nedostačujúci a problémom zostala aj nezamestnanosť absolventov. Samozrejme, študentské hnutie na riešenie týchto problémov priamy vplyv nemalo a mohlo sa domáhať zmeny iba prostredníctvom rezolúcií, manifestačných zhromaždení či inej formy nátlaku, resp. organizovaním podporných zbierok, aby sa pomohlo aspoň tým najchudobnejším študentom.

Cituj:

ČERNÁK, Tomáš. Sociálna situácia a politický konflikt vysokoškolského študentstva v 30. rokoch 20. storočia. In *Forum Historiae*, 2015, roč. 9, č. 2, s. 119-133. ISSN 1337-6861.

...

PhDr. Tomáš Černák, PhD., absolvoval odbor história na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a interné doktorandské štúdium na Historickom ústave SAV, kde témou jeho dizertačnej práce bol politický vývoj na Slovensku po februári 1948. Vo svojom výskume sa zaoberá aj dejinami KSS a jej vedúcich predstaviteľov, osobnosťou Gustáva Husáka, cirkevnými dejinami, a taktiež športovou históriou. Je napríklad autorom monografie *HUSÁK – Mladé roky Gustáva Husáka 1913-1939* a štúdií *Viliam Široký a Július Ďuriš – rodinný pôvod, sociálne pomery a začiatky pôsobenia v komunistickom hnutí*; *Posledné dni života Gustáva Husáka a otázka jeho zmierenia s Bohom*; *Futbal a politika v ČSR počas roka 1948 na príklade futbalových klubov AC Sparta a ŠK Bratislava*; *Fenomén futbalu v Trnave na príklade pamätných zápasov Spartaka Trnava* a desiatok ďalších vedeckých štúdií a popularizačných článkov.

Kontakt: <mailto:cernaktomas@gmail.com>